

**Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Кафедра економічної теорії**

Міждисциплінарна курсова робота
3
економічної теорії
на тему:
«Вплив державного боргу на економічну активність»

Студентки 2 курсу
Групи Ф-21
Петько Лілія

Науковий керівник:
старший викладач,
доцент, к.е.н. Чирак І.М.

Національна шкала
Кількість балів
Оцінка ECTS

План

Вступ.

1. Сутність державного боргу, причини його виникнення та соціально-економічні наслідки.

2. Емпіричний аналіз державного боргу України в сучасних умовах.

3. Проблеми управління державним боргом України та механізми їх вирішення.

Висновок.

Список використаної літератури.

Зміст

Вступ.....	
1. Сутність державного боргу, причини його виникнення та соціально-економічні наслідки.....	
2. Емпіричний аналіз державного боргу України в сучасних умовах....	
3. Проблеми управління державним боргом України та механізми їх вирішення.....	
Висновок.....	
Список використаної літератури.....	

Вступ

Актуальність теми. Зараз, коли зростає потреба залучення коштів Україною, важливим є сутність боргової політики. Розмір боргу України впливає на економічну ситуацію та економічну стабільність в країні. Потреби в капіталі для того, щоб розширити економіку, збільшити кількість підприємств, інвестицій вимагають залучення боргу для країни.

Державний борг є одним із основних пунктів, які формують ринкову економіку. В даний час, час розвитку та перемін, більшість країн не можуть обійтись без запозичень. Адже для розвитку країни, потрібно багато коштів для поповнення капіталу. Причиною запозичень є те, що в країні не вистачає власних фінансових ресурсів, які є потрібні для наповнення бюджету країни.

Розв'язання поставленої проблеми, яка стосується покриття державного боргу призведе економіку до стабільності і виведе країну на новий рівень. Коли кошти, які країна запозичила правильно використати і вкласти в розвиток економіки, то це призведе до зростання. Проте, якщо борг не буде покриватись, а навпаки збільшуватись, це може призвести до кризи в економіці.

Для того, щоб правильно керувати боргом, який запозичила країна, потрібно раціонально застосовувати методи, які використовуються для регулювання боргу. Але, насамперед, потрібно провести аналіз боргової політики на даний час, та дослідити стан боргу країни.

За останні роки економіка більшості країн зазнала економічної кризи, рівень боргу в деяких країнах суттєво зріс. До цього списку належить і економіка України. Зараз економіка нашої країни перебуває в кризі. Це є наслідком важкої політичної ситуації в країні. Через це зменшились інвестиції, зменшились надходження в бюджет, а отже потрібно було врегульовувати економіку запозиченнями.

Дослідження цієї проблеми завжди було в центрі економістів різних країн. Адже, саме завдяки боргу багато країн регулюють свою економіку, підтримують стабільність.

Метою курсової роботи є розкриття суті державного боргу, а також методів, які його регулюють.

Щоб досягнути поставлену мету, потрібно виконати поставлені завдання, а саме:

- ✓ потрібно дослідити суть і походження державного боргу;
- ✓ дослідити особливості, які сприяють на формування державного боргу;

- ✓ дослідити фактори , які зумовлюють зростання державного боргу;
- ✓ зробити аналіз величини державного боргу в Україні в сучасному часі;
- ✓ запропонувати механізми, які допоможуть Україні вирішити питання державного боргу.

Об'єктом дослідження є процес формування державного боргу. Це є наслідок того, що держава бере позики для формування державного бюджету.

Предметом дослідження є система економічних відносин. Вона виступає тоді, коли держава здійснює запозичення, а також дії, які забезпечують обслуговування державного боргу.

1.Сутність державного боргу, причини його виникнення та соціально-економічні наслідки.

Державний борг – це певна сума, яку держава запозичила в зовнішніх кредиторів, а також це сума, яка дорівнює непогашеним державним позикам.

Рис.1 Структура державного боргу

Державний борг є одним із основних пунктів, які формують ринкову економіку. Але залежить від того які є запозичення розрізняють внутрішній і зовнішній борг (рис.1). Вони відрізняються певними ознаками, такими як: валюта, в якій він був отриманий, місце запозичення, тип боргового зобов'язання.

Зовнішні зобов'язання – це сума, яка запозичила країна в іноземних кредиторів, які країна-боржник має погасити в встановлений термін.

Позики, які бере країна допомагають у підтримці та розвитку країни.

Зазвичай кредиторами є провідні країни з високорозвиненою економікою, а країнами-боржниками молоді країни, яким потрібно залучити кошти для розвитку своєї економіки. Якщо правильно і раціонально використати боргові зобов'язання, країна підніме свою економіку на вищий рівень.

Для того, щоб погасити борг, країна повинна сплатити встановлену суму країні-кредитору, а також відсотки, які були вказані при укладанні договору.

Коли країні бере борг на короткостроковий період, це є ефективним для того, щоб покрити дефіцит бюджету і піднести економіку на новий рівень. Але коли країна бере борг на довгостроковий період, це є не дуже вигідно. Адже, це призводить до падіння економіка та дефолту.

Отже, за допомогою зовнішніх запозичень можна як і вивести економіку на новий рівень, підвищити макроекономічні показники, так і є негативні наслідки, коли держава буде нераціонально використовувати запозичені кошти.

Внутрішній борг - це сума зобов'язань Уряду в грошовій формі, яку він має повернути у певний час, який вказаний при одержанні боргу. Цей борг складається з суми заборгованості попередніх років, а також суми, яка надається у вигляді боргу в теперішній період. Внутрішнім боргом України керує Міністерство фінансів України. Це проводиться через розміщення облігацій та інших цінних паперів. Міністерство України кожного року виголошує стан внутрішнього боргу.

Виділяють три періоди погашення боргових зобов'язань:

Для короткострокового періоду властиво термін погашення боргу до 1-го року. Середньостроковий період, це коли термін становить від 1-го до 5-ти років, а довгостроковому властивий проміжок часу, який є більшим 5 років.

Капітальний борг – це сума, яку заборгувала країна протягом минулих років, а також він включає відсотки.

Поточний борг – це та сума, яку повинна сплатити країна-боржник у поточному періоді.

Проблема боргових запозичень стала актуальною в ХХ ст., коли в державних бюджетах молодих країн було недостатньо коштів і потрібно було додаткові фінансові ресурси. Як наслідок, країни почали розвивати боргову політику для вирішення внутрішніх проблем в економіці.

В даний час, коли в країні панує політична нестабільність, збільшення державного боргу призводить не лише до фінансових, а й соціально – політичних проблем. В цей важкий для держави час, коли не вистачає інвестицій у розвиток економіки, не вистачає коштів для наповнення державного бюджету в тій мірі, яка потрібна для виплати заробітних плат, надання пенсій, субсидій, дотацій, стипендій.

Саме тому, державі потрібно наповнювати державний бюджет шляхом запозичень, щоб уникнути його дефіциту. Однією з провідних причин того, що державний борг зростає є дефіцит, а також зменшення надходжень податків, а саме податки формують основну частину державного бюджету.

В наш час, час глобальних перемін в країнах, економіці та політиці, державі потрібні додаткові надходження для фінансування армії. Як наслідок, держава вимушена позичати додаткові кошти для покриття суспільних потреб громадян, а також для врегулювання економічної стабільності. Саме тому, зараз державний борг України зростає. Це є наслідком того, що на даний час в країні склалась тяжка соціально – політична ситуація.

2. Емпіричний аналіз державного боргу України в сучасних умовах.

Більшість європейських країн є в боргових відносинах. Це створює економічні і політичні проблеми. Також, однією з важливих проблем є сплата щорічних платежів, які виступають відсотками. Ці платежі повинні фінансуватися податковими надходженнями. Це спричиняє проблему, яку повинна вирішити країна: або збільшити частину доходів, або зменшити суму підтримки соціально-економічних програм. Збільшення суми боргу негативно впливає на розвиток державної економіки.

Протягом декількох останніх років обсяг державного боргу України динамічно зростає. (рис 2,1). За даною діаграмою ми спостерігаємо щорічне збільшення суми державних запозичень. На 1 липня 2017р. сума державного боргу складає 1929759 млрд. грн.. Це загрожує національній економіці в майбутньому. Це може призвести до дефолту. У даному контексті важливими завданнями даної ваги є не лише постійний моніторинг загального обсягу державного боргу України з метою недопущення його збільшення понад безпечну межу, а й пильне спостереження за динамікою складових державного боргу та оптимізація його структури.

Рис.1.2. Динаміка державного боргу

Сукупний прями́й і гарантований державний борг України становить 75,01 млрд. дол. США. Ця сума становить 80% річного ВВП країни.

Загальний розмір прямого державного боргу в національній валюті станом на 2017 рік склав 1,65 трлн грн.

Гарантований державою борг на 2017 рік становить 306,76 млрд грн, або \$11,75 млрд.

За статистикою за 2016 рік державний борг зріс на 5,46 млрд. дол. США.

Згідно з даними, від початку 2017 року державний і гарантований державою борг зріс на \$5,09 млрд або на 7,2%, в доларовому еквіваленті та на 41,34 мільярда гривень чи 2,1%, у гривневому еквіваленті.

Держбюджет України на 2017 рік передбачає граничний рівень державного і гарантованого державою боргу на кінець року в розмірі 2,296 трильйона гривень.

Загальна сума державного та гарантованого державою боргу України на кінець грудня 2016 року становила 70,97 млрд доларів, що на 5,47 млрд доларів більше від показника на початок року. У порівнянні з 2015 роком, цей показник збільшився на 8,3%.

Внутрішній та зовнішній державний борг по-різному впливають на економіку країни. Коли є зовнішній борг, країна попадає в залежність закордонних кредиторів і починається втеча капіталу за кордон. Також, коли держава бере зовнішні запозичення з'являється більше ризиків, ніж при внутрішньому боргу.

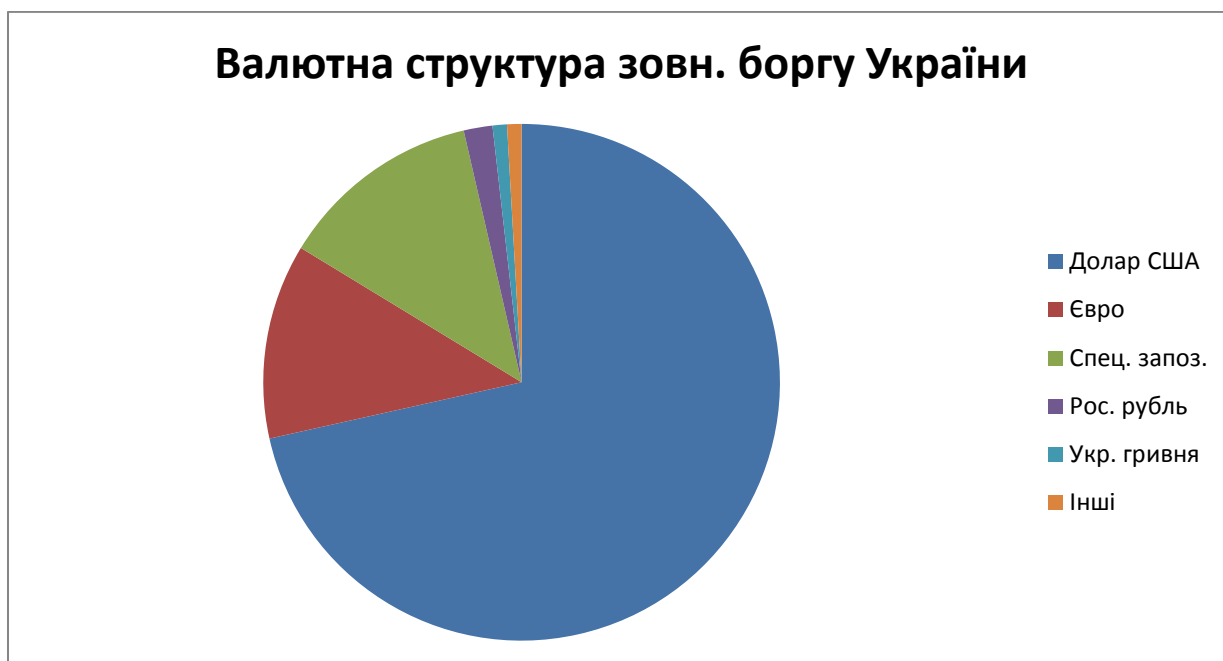
Динаміка структури зовнішнього боргу України за 2011-2017 рр. подана у таблиці 2.1.

	млрд..дол.США						
Показники	2011р.	2012р.	2013р.	2014р.	2015р.	2016р.	2017р.
Центральний банк	7512	7492	4865	1775	2176	6708	6242
Інші депозитні корпорації	28116	25193	21541	22555	18752	12823	8996
Інші сектори	50843	59357	70441	76642	63239	54677	53332
Валовий зовнішній борг	117346	126236	134625	142079	126308	118729	114836

Таблиця 2.1. Динаміка структури зовнішнього боргу України

Проаналізувавши дані таблиці 2.1, ми бачимо, що зовнішній борг з кожним роком зростає. Станом на 1 липня 2017р. валовий зовнішній борг становив 114836 млрд.дол.США. Це свідчить, що економіка країни падає, причиною цього є збільшення державних запозичень для врегулювання та наповнення державного бюджету.

На рис.2.1 відображена валютна структура зовнішнього боргу станом на 2017р.

За даною діаграмою можна зробити висновок, що найбільше зовнішніх запозичень держава бере у іноземній валюті, а саме у доларах. Також велика частина припадає на валюту євро.

3. Проблеми управління державним боргом України та механізми їх вирішення.

В наш час питання як ефективно керувати державним боргом стосується багатьох країн, в тому числі і України. Для того щоб врівноважити економіку та зменшити обсяг державного боргу необхідно правильно застосовувати методи та інструменти регулювання державних запозичень.

Сума державного боргу України з кожним роком зростає, тому над вирішенням цього питання все частіше замислюються економісти. У вітчизняній літературі багато дослідників описували проблеми та методи управління державним боргом.

Причинами зростання боргу є нестабільна політична ситуація в країні. Зараз для України - це одна з провідних проблем, яка призводить до падіння економіки, і як наслідок, відбувається інфляція, для суспільства стає важче задовольняти свої потреби і вирішувати свої проблеми. Також, причиною збільшення боргу є дефіцит державного бюджету. Коли економіка не розвивається, немає інвестицій, підприємства не можуть сплатити податки в такому обсязі, які потрібні для формування державного бюджету. Для того, щоб хоча б якимось чином наповнити бюджет, держава вимушена позичати додаткові кошти.

В наш час економіка країни перебуває часи кризи на своїх ринках. Це є наслідком того, що не вистачає грошей для наповнення бюджету, також дефіцит фінансового капіталу на макро та мікро рівнях економіки, і ще одним критерієм є падіння ВВП.

Управління державним боргом – це ті дії, які виконує держава щодо визначення місця і умов погашення державних запозичень.

В Україні державним боргом керує система державних органів, вони мають чітко визначені цілі управління. До числа цих органів включаються : Кабінет Міністрів, Міністерство фінансів, Національний банк та Державне казначейство України. Однією з провідних функцій, яку виконують державні органи є розробка певних планів вирішення проблеми боргової політики.

Основною ціллю управління державним боргом є підтримка боргової безпеки країни , за допомогою чого держава може задовольнити свої потреби у фінансових ресурсах, без яких економіка не може існувати на належному рівні.

Під управлінням боргом розуміють здійснення заходів, які створені для того, щоб зекономити державні кошти, також – це заходи щодо управління і

погашення позичкових коштів, та дії щодо залучення додаткових інвестицій на ринках.

Завданнями управління боргом є:

1. Знайти такі умови запозичення коштів, щоб мінімізувати вартість боргу.
2. Контроль запозичених коштів, а також їх ефективне використання.
3. Забезпечення відповідного рівня боргової безпеки.
4. Дотримання всіх договірних умов (сплата боргів у встановлений термін).

Рис.2. Принципи управління державним боргом

Для того, щоб ефективно керувати залученими коштами потрібно дотримуватись деяких принципів. (рис.2)

Уряд країни здійснює управління боргом вживаючи деякі методи.

Найпоширенішим методом є **рефінансування державного боргу**. Його суть полягає у взятті нових позик для того, щоб погасити основну заборгованість та проценти, які були нараховані. Однією з умов рефінансування є те, щоб країна мала хорошу репутацію як кредитор, а саме попередні вчасно погашені виплати країнам - кредиторам.

Також, методом управління боргом є **новація** – це угода між країною – позичальником і країною – кредитором щодо зміни зобов'язання.

Уніфікація позик – метод, який застосовується для того, щоб ставку позик зробити меншою завдяки тому, що об'єднати раніше випущені позики.

Консолідація – це метод завдяки якому можливо змінити дату погашення боргу.

Одним наслідком цих методів є те, що держава, застосовуючи їх, порушує принцип безумовності. Саме тому, щоб застосувати ці методи, потрібно попередньо проаналізувати економічні і політичні наслідки.

Висновок

Отже, питання державного боргу є актуальним не тільки для України, а й для більшості європейських країн. В Україні на величину державного боргу впливає несприятлива політична ситуація, яка слалась в країні. Саме це є однією з основних причин зростання державних запозичень в сучасний час.

Важливим є те, що державний борг зростає і цим негативно впливає на розвиток національної економіки. Державний борг є однією зі складових державних фінансів. На зростання боргових зобов'язань держав впливає світова фінансова криза. Для того, щоб ефективно розв'язати цю проблему потрібно забезпечити динамічний розвиток національної економіку, а саме стабільність. Потрібно розвивати приватний сектор, адже саме завдяки сплаченим податкам можна наповнити державний бюджет в такій мірі, яка задовольнить видатки країни.

Для того, щоб зменшити суму заборгованості, потрібно вживати заходи для вдосконалення структури державного боргу, мінімізацію боргових ризиків, а це в свою чергу буде слугувати основою боргової безпеки та боргової стабільності країни. Уряду країни потрібно залучати нові інвестиції, розширювати підприємства, розвивати економіку, розвивати нові перспективні сфери, які принесуть прибуток в майбутньому.

Якщо в країні буде великий борг, це може негативно вплинути рівень національної економіки та негативно впливати на фінансовий стан. Країні потрібно щороку сплачувати відсоткові платежі, які мають надходити з податків. Також, збільшення суми державних запозичень порушує стабільність економіки, збалансованість бюджету, а наслідком цього є бюджетний дефіцит. Державним органам потрібно правильно розрахувати погашення боргу, а також вирішити проблему дефіциту бюджету. Багато європейських країн зуміли правильно організувати та спланувати економічну стратегію і це посприяло зростанню економіки.

Для того, щоб стабілізувати економічну ситуацію України, потрібно дотримуватись помірною політики управління державним боргом.

Отже, якщо раціонально застосовувати методи управління державним боргом, залучити додаткові кошти та правильно використати їх і вкласти в розвиток економіки, то це призведе до зростання економіки, фінансової та економічної стабільності в довготривалому періоді.

Список використаної літератури.

1. Державний борг / офіційний сайт Міністерства фінансів України // Доступно з : <https://www.minfin.gov.ua>
2. Державна служба статистики України // Доступно з: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Базилевич В. Макроекономіка:[Підручник]/Базилевич К., Баластрик Л. та ін. – К. :Знання, 2005.-851 с.
4. Висоцький В., Калинчук В., Драчук Ю. і Котович Т. Управління ризиками державного боргу: від теоретичних концепцій до практичних кроків в Україні // Світ фінансів. – 2008. - №1. – С. 41-48.
5. Василик О.Д. Державні фінанси України. КНУ ім. Т. Шевченка - К.: ЦУЛ, 2003. – С. 25-28.
6. Управління державним боргом: Навч. посіб. – Прутська О. О., Сьомченков О. А., Гарбар Ж. В., Губанова Л. І., Руденко В. В./ за заг. ред. Прутковської О. О. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 216 с.
7. Кемпбелл Р. Макконнелл, Аналітична економія: принципи, проблеми і політика. Ч. 1 : Макроекономіка / Макконнелл Р. Кемпбелл, Брю Л. Стенлі . – Львів :»Просвіта», 1997.-672 с.
- 8.Кулішов В.В. Макроекономіка: основи теорії і практик: Навчальний посібник/ В.В. Кулішов. -Львів: Магнолія плюс, 2004.-256 с.
9. Панчишин С. Аналітична економія: макро- і мікроекономіка: навч. Посіб.:у 2 кн. / С. Панчишин, П. Островерх. – К.: Знання, 2006.-240 с.
10. Радіонова І.Ф. Макроекономіка: теорія і політика: Підручник / І.Ф.Радіонова.-К.: Таксон.ю2004.-348 с.

